

РЕАЛИЗЦИЈА ПРАКТИЧНЕ НАСТАВЕ КОД ПОСЛОВНИХ СУБЈЕКТА

Васиљко Шкриван

садржај:

- Образовни систем Републике Српске
- Облици (начини) реализације практичне наставе
- Правни оквир за реализацију практичне наставе код послодаваца
- НПП и стандарди занимања
- Партнерство школе и послодавца
- Улога ментора практичне наставе (послови и задаци)
- Компетенције ментора практичне наставе

Систем образовања у Републици Српској

- За развој и спровођење образовне политике у Републици Српској одговорна су Министарство просвјете и културе и Министарство за научнотехнолошки развој, високо образовање и информационо друштво.
- Школе и предшколске установе имају значајан ниво аутономије у организацији и реализацији образовних програма и других образовних активности док високошколске институције имају широку аутономију у своме раду.
- Институције на свим нивоима образовања могу бити државне (јавне) или приватне. Државне образовне институције се углавном финансирају из државног буџета и то на основу улазних критеријума. Приватне образовне институције не примају директна или индиректна средства од државе.

Систем образовања у Републици Српској

- **Предшколско образовање и васпитање** намјењено је дјечи од шест мјесеци до поласка у основну школу, а подјељено је у три нивоа одређена на основу дјететовог узраста: јаслице, вртић и предшколски припремни програм
- **Основно образовање** је обавезно и траје девет година и подјељено је у три циклуса. Већину предмета у 1. циклусу предају учитељи, у 2. и учитељи и предметни наставници, а у 3. сви предавачи су предметни наставници.
- **Средње образовање** се састоји од:
 - четири године општег образовања (гимназија);
 - двије до четири године стручног образовања.
- **Високо образовања** обухвата двије врсте студија:
 - академске студије организоване на универзитетима и
 - струковне студије оријентисане на професију, организоване или на високим струковним школама или универзитетима.
- **Образовање одраслих** може бити формално или неформално.

Студирање по Болоњском процесу подразумева:

- Европски Систем Преноса Бодова (ЕСПБ); European Credit Transfer System (ECTS)
- систем студирања у три циклуса;
- додатак дипломи.

- Академске студије

Систем студирања у три циклуса подразумева:

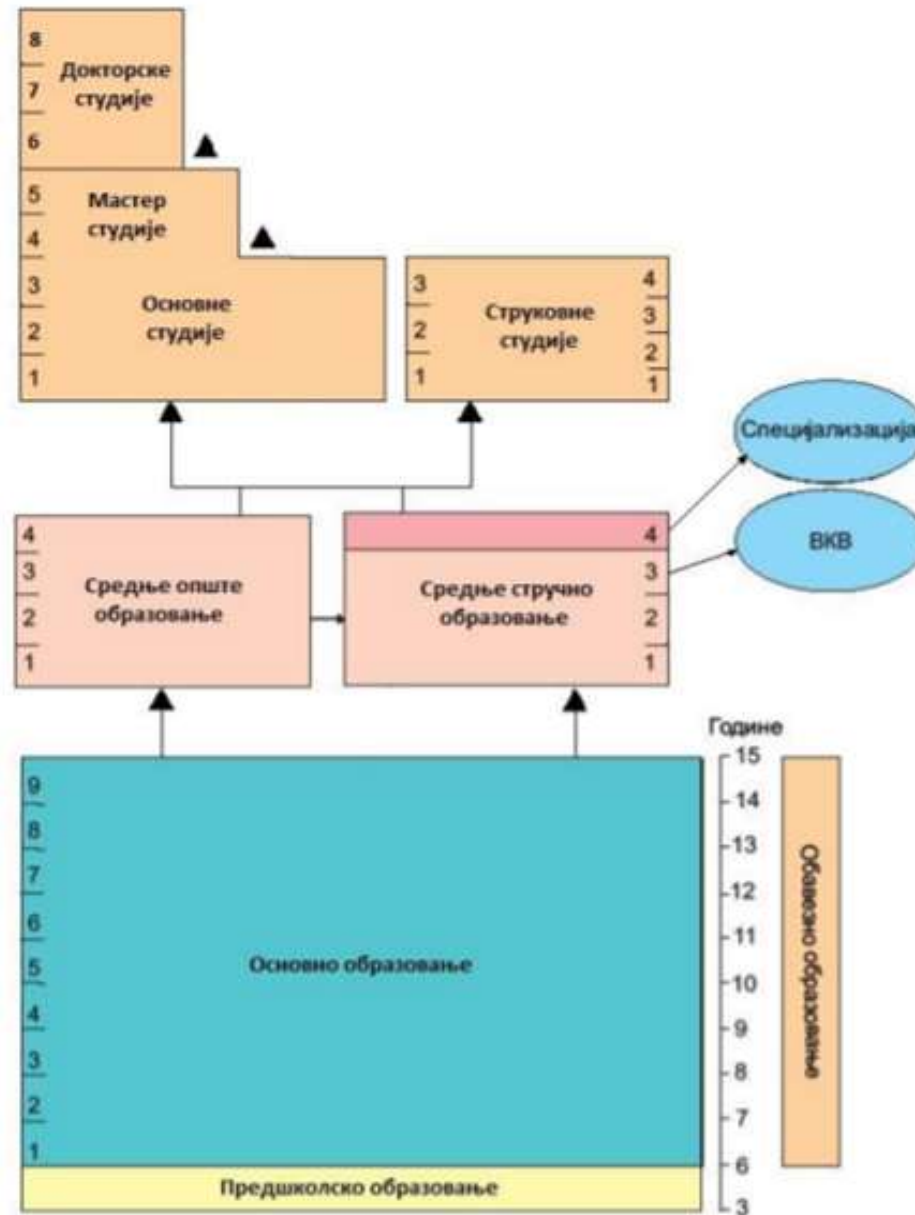
- основне студије (у трајању од 3 или 4 године, са 180 или 240 ЕСПБ);
- мастер и специјал. студије (у трајању 1-2 године са 60 до 120 ЕСПБ);
- докторске студије са мин. трајања од 3 године студирања са 180 ЕСПБ.

- Интегрисане студије су уведене у медицинским наукама и фармацији. Ови студијски програми трају или 6 или 5 г. и имају 360 или 300 ЕСПБ.

- Струковне студије имају два нивоа:

- високе школе струковних студија (Colleges of Applied Studies) које трају 3 године и имају 180 ЕСПБ;
- специјалистичке школе струковних студија (Specialised Colleges of Applied Studies), трају годину дана и имају 60 ЕСПБ.

Образовни систем Републике Српске

У Републици Српској постоји 89 јавних и 5 приватних средњих школа од чега је 78 стручних у којима се образују ученици за 106 занимања у 14 струка:

- 1) пољопривреда и прерада хране,
- 2) шумарство и обрада дрвета,
- 3) геологија, рударство и металургија,
- 4) машинство и обрада метала,
- 5) електротехника,
- 6) хемија, неметали и графичарство,
- 7) текстилство и кожарство,
- 8) геодезија и грађевинарство,
- 9) саобраћај,
- 10) угоститељство и туризам,
- 11) економија, право и трговина,
- 12) здравство,
- 13) култура и умјетност,
- 14) остале дјелатности.

Образовање одраслих

- Формално образовање одраслих се реализује у редовним основним или средњим школама или у школама специјализованим за образовање одраслих.
- Школе за средње образовање одраслих нуде: посебан наставни програм за образовање одраслих; програме стручних обука; обуке.
- Неформално образовање одраслих одвија се изван школског система. Остварује се у разним видовима стручног усавршавања.
- Да би спровели посебне програме у областима образовања одраслих друга удружења или појединци морају да задовоље постављене стандарде за спровођење посебних програма и да добију одобрење од Министарства, односно Завода за образовање одраслих Републике Српске.
- **Самообразовање** се остварује сопственим напором, без водства ментора или институције, тј. по правилу без непосредне помоћи других људи. Појединац сам бира садржај који ће проучавати.

Облици (начини) реализације практичне наставе

- Стручно образовање обухвата теоретско и практично учење.
- Практично учење (пракса) се може одвијати у школи (интегрисано у часове, пројекте или радионице) **и / или** у предузећима.
- Практична настава у школама се изводи у складу са наставним плановима и програмима у кабинетима практичне наставе, школским радионицама,...
- Практична настава у предузећима се изводи под стручним надзором школе и послодавца, који имају одговарајућу опрему, средства и друге предвиђене услове и може имати више облика: од кратке обуке (у трајању од нпр. једног дана или седмице па до плаћене праксе са шест сати, у три дана, три или четири године).
- Ако се ученици, осим у школама, образују уз рад у предузећима, може се говорити о дуално организованом стручном образовању.

Која је разлика између дуалног и стручног образовања у школама?

- У једној средњој стручној школи могу да се реализују истовремено организују дуални систем и класични систем образовања.
- Прва кључна разлика између ова два „типа” стручних образовних профила јесте што се у дуалним образовним занимањима обавезно мора реализовати учење кроз рад код послодавца (од 25% до 100% од укупног броја часова практичне наставе), у складу са одговарајућим НПП-ом док у образовним занимањима који нису дуални, није обавезна практична настава или професионална пракса код послодавца.
- Друга кључна разлика је што су за учење кроз рад у оквиру дуалног образовног занимања, за ученике је предвиђена адекватна накнада за вријеме проведено у учењу кроз рад у предузћима.
- Трећа кључна разлика је да послодавци и ментори који раде код послодаваца морају да испуњавају низ законом прописаних услова.

Предности дуално организованог стручног образовања

- Држава јача конкурентност своје привреде подржавањем учења кроз рад, јер стиче будуће раднике који ће бити компетентнији и конкурентнији на тржишту рада.

- Интерес предузећа / послодаваца (поред осталог) која се укључују у дуално образовање је да дугорочно рјеше недостатак квалификованих и компетентних кадрова.

(Послодавци сада улажу значајне ресурсе у унапређивање компетенција својих запослених кроз различите облике неформалног образовања и дошколовавање, а кроз дуално образовање имају прилику да учешћем у формалном образовању утичу на квалитет будућих квалификованих кадрова.)

Предности дуалног образовања за ученике

- Контакт са реалним радним окружењем у коме стичу, усавршавају и развијају професионалне компетенције,
- Могућност да провјере да ли оно што уче, то јест чиме би требало да се баве, одговара њиховим интересовањима,
- Могућност наставка школовања под прописаним условима
- Развијање предузетничких компетенција циљу започињања сопственог пословања,
- Развијање вјештина комуникације, сарадње, тимског рада и одговорности, као и радне етике,
- Развијање свијести о важности очувања здравља и безбједности на раду,
- Повећана могућност развијања иновативности и креативности,
- Повећавање запошљивости ученика уз лакши прелазак у свјет рада

Примјери добре праксе: Њемачка

- Дуални систем у Њемачкој представља систем партнерства и повјерења између пословне заједнице, социјалних партнера и Владе, са дугом успјешном традицијом
- Привредне коморе процјењују процесе обуке код послодаваца и одлучују које компаније су у стању да пружају адекватну обуку.
- Уписна политика гарантује да се сви ученици и полазници у дуалном систему припремају за послове који су тражени на тржишту рада.
- Послодавци су обавезни да квалитетно имплементирају програме обуке и на тај начин могу бити сигурни да будући запослени добијају одговарајуће компетенције
- Након завршетка стручног образовања кроз дуални систем, око двије трећине успјешних ученика и полазника остају у компанијама код којих су завршили обуку,

Примјери добре праксе:

- Значајне резултате овај модел је дао, осим у Њемачкој, у Аустрији и Шведској,...
- На основу овог система, сопствени систем су развиле и неке друге државе попут Малезије, Сингапура и Индонезије.
- ове три државе прешле су на дуални систем образовања али га нису слијепо "ископирале" већ су га прилагодиле и у томе оствариле јако добре резултате

Примјери добре праксе: Србија

- У Србији је креиран Национални модел дуалног образовања који се ослања на искуства и примјере из земаља које имају развијено дуално образовање, али који је прилагођен карактеристикама стања у Србији у областима образовања и економије (развијености привреде)
- Распоређивање ученика код послодавца се дешава под окриљем школе (у неким другим земљама, ученици су дужни да сами пронађу предузеће)
- У дуалном образовању у Србији ученик не ради, већ учи кроз рад (**учење темељено на раду**), што значи да се на њега не примјењује Закон о раду већ закони и сва остала правна регулатива из области образовања. Ученик се након уписа у школу распоређује код одређеног (их) послодавца.
- Школа је одговорна и за реализацију дијела НПП-а који се реализује у школи и за дио који се реализује код послодавца.

Дуално образовање у Републици Српској

- У Републици Српској Законом о средњем образовању и васпитању и Правилником о начину образовања ученика код послодаваца, регулисано је да се у средњим стручним и техничким школама може изводити и дуални систем образовања, у складу са НПП-ом за одређене струке и занимања.
- Принципи организовања дуалног образовања:
 - стручност (кадар, опрема, простор и други услови),
 - законитост (да послодавцу нису изречене мјере забране),
 - заштита и безбиједност ученика,
 - право избора ученицима

Кључни актери дуално организованог стручног образовања

- **Министарства / Влада:** правни оквир, стандарди и контрола квалитета, надзор, подршка, израда и достава показатеља захтјева тржишта рада, утврђивање потребних занимања и усмјеравање уписа ученика, ...

- **Привредна комора и удружења послодаваца:** утврђивања испуњености услова за ПН у предузећима и вођење регистра, надзор над ПН, мотивисање послодаваца, организација и провођење обуке и испита за менторе, промоција добре праксе међу свим актерима дуалног образовања, ...

- **Предузећа – послодавци:** испуњавају одређене услове, одредити ментора, воде бригу о здрављу и сигурности ученика, сарадња са школом, потписивање уговора, обавезују менторе да прате напредак ученика у сарадњи са координатором, ...

- **Стручне школе:** блиско сарађују са послодавцима, одговорне за имплементацију НПП-а, штите интересе ученика, склапају уговоре, ...

- **Ученици / родитељи:** лични изазов проналаска праве професије (различити таленти, афинитети, идеје и способности), али стицање вјештине и компетенције и укључивање у тржиште рада, ...

Правни оквир за реализацију практичне наставе код послодаваца

- Закон о раду РС (Сл.гл.РС бр. 01/16 и 66/18)
- Закон о облигационим односима РС (Сл.гл.РС бр.17/93, 3/96, 39/03 и 74/04)
- Закон о заштити становништва од заразних болести (Сл.гл.РС бр. 90/17)
- Закон о здравственом осигурању РС (Сл.гл.РС бр.16/99, 51/01, 70/01, 51/03, 57/03, 17/08, 1/09, 106/09,39/16, 110/16 и 94/19)
- Закон о пензијском и инвалидском осигурању РС (Сл.гл.РС бр.134/11, 82/13, 96/13 и 103/15)
- Закон о порезу на доходак РС (Сл.гл.РС бр.60/15, 5/16, 66/18 и105/19)
- Закон о доприносима РС (Сл.гл.РС бр. 114/17 и 112/19)
- Закон о заштити на раду РС (Сл.гл.РС бр.1/08 и 13/10)

Правни оквир за реализацију практичне наставе код послодаваца

- Стратегија развоја предшколског, основног и средњег васпитања и образовања Републике Српске за период 2022-2030. године
- Закон о средњем образовању и васпитању (Сл.гл. РС, бр. 41/18, 35/20, /23)
- Правилник о начину образовања ученика код послодавца (Сл.гл. 19.)
- Наведеним Законом и Правилником су дефинисане обавезе послодаваца, школа и ученика. (потребне дораде...)

Стратегија развоја предшколског, основног и средњег васпитања и образовања Републике Српске за период 2022-2030. године

- Стратешки циљ 5. Усклађивање образовања са потребама тржишта рада:
 - 5.1. Континуирана сарадња са пословном заједницом
 - 5.2. Усклађивање наставних програма/модула са потребама тржишта рада
 - 5.3. Унапређење практичне наставе
 - 5.4. Успостављање система каријерног вођења и савјетовања ученика

Закон о средњем образовању и васпитању, Члан 44.

- (1) Практична настава у средњим стручним и стручним техничким школама организује се ради примјене стечених знања и стицања и развијања нових вјештина кроз практични рад.
- (2) Практична настава изводи се у складу са наставним плановима и програмима у објектима школе (у кабинетима практичне наставе, школским радионицама, те другим објектима опремљеним за наставу у складу са одговарајућим нормативима) и у објектима ван школе код послодавца.
- (3) Практична настава из става 2. овог члана може се реализовати код послодавца најмање у обиму од 25% од укупног обима часова практичне наставе.
- (4) Практична настава код послодавца изводи се под стручним надзором школе и послодавца, који имају одговарајућу опрему, средства и друге услове у складу са наставним планом и програмом.
- (5) За ученика са сметњама у развоју у оквиру практичне наставе обезбјеђује се прилагођавање радног мјеста у односу на његове могућности и врсту сметње.

Закон о средњем образовању и васпитању, Члан 45.

(1) У средњим стручним и стручним техничким школама настава се може изводити и у дуалном систему образовања, у складу са наставним плановима и програмима одређене струке и занимања.

(2) Практична настава у дуалном систему образовања одвија се у цијелости код послодавца, уз обезбијеђену накнаду и менторство.

(3) Извођење дуалног система образовања и практичне наставе код послодаваца заснива се на сљедећим принципима:

1) партнерство школе и послодавца – сарадња, али и јасна подјела обавеза и одговорности у обезбјеђивању квалитетне практичне наставе,

2) успостављање социјалног партнерства на локалном нивоу – укљученост свих заинтересованих страна у процес планирања, реализације и праћења ефеката дуалног образовања и практичне наставе код послодавца,

Закон о средњем образовању и васпитању, Члан 45.

3) професионалност – успостављање формално-правног односа између ученика, послодавца и школе у процесу образовања,

4) етичност – поштовање личности и достојанства ученика и остваривање циљева образовања,

5) осигурање квалитета – координација и успостављање стандарда на свим нивоима и праћење ефикасности дуалног система образовања и практичне наставе код послодавца,

6) каријерно вођење и запошљивост – развој вјештина управљања каријером и обезбјеђивање већих шанси за запошљавање,

7) доступност – једнаки услови за све за квалитетан приступ дуалном систему образовања и практичној настави код послодавца,

8) релевантност – усклађеност с потребама послодаваца и тржишта рада,

Закон о средњем образовању и васпитању, Члан 45.

9) проходност – приступ различитим подручјима рада у оквиру истог нивоа образовања и ка вишим нивоима образовања,

10) цјеложивотно учење – омогућавање образовања и развоја током цијелог живота у свим областима живота и рада,

11) право избора – слобода избора занимања,

12) једнаке могућности – обезбјеђивање једнаких услова за стицање образовања, без дискриминације.

(4) Министарство, РПЗ, Привредна комора, Унија послодаваца и Занатско-предузетничка комора успостављају институционално партнерство и сарадњу с циљем спровођења дуалног система образовања и практичне наставе код послодавца.

Закон о средњем образовању и васпитању, Члан 45.

(5) Облици, поступци, услови, период трајања и права и обавезе ученика и послодавца за извођење дуалног система образовања и практичне наставе код послодавца регулише се уговорима о дуалном систему образовања и о обављању практичне наставе код послодавца.

(6) Уговори из става 5. овог члана су:

- 1) уговор између школе и послодавца,
- 2) уговор између послодавца, родитеља ученика и школе.

(7) Школа води евиденцију о закљученим уговорима из става 5. овог члана.

(8) Провјеру испуњености услова за обављање практичне наставе код послодавца врши Привредна комора.

(9) Услове и начин провјере испуњености услова из става 7. овог члана прописује Привредна комора.

Закон о средњем образовању и васпитању, Члан 45.

(10) Регистар уговора о дуалном систему образовања и о обављању практичне наставе код послодавца води Привредна комора.

(11) Послодавац је дужан да Привредној комори достави уговор о дуалном систему образовања и о обављању практичне наставе код послодавца, у року од осам дана од дана закључивања уговора, ради уписа у регистар уговора.

(12) Ученик који обавља практичну наставу код послодавца или дио практичне наставе код послодавца има ментора, којег је послодавац одредио да реализује практичну наставу.

(13) Ментор је лице које је у радном односу код послодавца и има положен испит за ментора, који се полаже у Привредној комори.

(14) Обуку ментора спроводи Привредна комора по програмима које прописује РПЗ уз сагласност министра.

Закон о средњем образовању и васпитању, Члан 46.

- (1) Послодавац је дужан да обезбиједи услове ученику да редовно похађа практичну наставу и испуњава обавезе у складу са наставним планом и програмом.
- (2) Ученик је дужан да редовно похађа практичну наставу и испуњава обавезе у складу са наставним планом и програмом.
- (3) Школа и послодавац дужни су да обуче ученика основним мјерама заштите на раду при извођењу практичне наставе.
- (4) Заштиту на раду из става 3. овог члана обезбјеђују школа и послодавац.
- (5) Министар доноси Правилник о начину образовања ученика у дуалном систему образовања и практичној настави код послодавца.

Правилник о начину образовања ученика код послодаваца

Члан 4.

- (1) Практична настава изводи се под стручним надзором средње стручне и техничке школе и послодавца, који имају одговарајућу опрему, средства, кадровске и друге услове, у складу са наставним планом и програмом и у складу са Законом о средњем образовању и васпитању.
- (2) Образовање код послодавца реализује се у складу са школским календаром, према наставном плану и програму.
- (3) Дужина трајања једног часа практичне наставе која се изводи код послодавца траје 60 минута, најдуже шест часова дневно.
- (4) Образовање код послодавца реализује се у потпуности код једног, односно више послодаваца, у складу са наставним планом и програмом.

Члан 5.

Распоређивање ученика за образовање код послодавца врши директор школе, у сарадњи са послодавцем и родитељем ученика.

Наставни план и програм и стандард занимања у Републици Српској

The screenshot shows a web browser window with two tabs. The active tab is titled "Наставни план и програм за ср..." and the address bar shows the URL "rpz-rs.org/22/rpz-rs/NPP/za/srednje/obrazovanje/vaspitanje". The main content area has a dark blue background with a red banner at the top containing the text "Наставни план и програм за средње образовање и васпитање". Below this, there is a section titled "Наставни планови за средње школе:" followed by a numbered list of 14 fields of study. At the bottom of the page, there is a section titled "Планови и програми за средње школе". The Windows taskbar is visible at the bottom, showing the time as 19:58 on 4.11.2021.

наставни план и програм за ср...

rpz-rs.org/22/rpz-rs/NPP/za/srednje/obrazovanje/vaspitanje

Наставни план и програм за средње образовање и васпитање

Наставни планови за средње школе:

1. Пољопривреда и прерада хране
2. Шумарство и обрада дрвета
3. Геологија, рударство и металургија
4. Машинство и обрада метала
5. Електротехника
6. Хемија, неметали и графичарство
7. Текстилно и кожарство
8. Геодезија и грађевинарство
9. Саобраћај
10. Угоститељство и туризам
11. Економија, право и трговина
12. Здравство
13. Култура и умјетност
14. Остале дјелатности

Планови и програми за средње школе

19°C Cloudy 19:58 4.11.2021

Наставни план и програм и стандард занимања

- Наставним планом и програмом утврђује се сврха програма, циљ програма, наставни предмети и исходи учења, трајање и основни облици извођења програма, седмични и годишњи број часова за сваки предмет и њихов распоред по разредима и укупно, дидактичко-методичка упутства за њихову обраду и исходи учења.
- У стручним школама наставни планови и програми подразумијевају примјену модуларне методологије (која би требала омогућити брзо реаговање на промјене у друштву и технологији).
- Уз сагласност министра, дио наставних програма за стручно образовање, до 30% може да утврди наставничко вијеће на приједлог стручних актива наставника, при чему се води рачуна о потребама локалног тржишта рада.

НПП и стандарди занимања у Републици Српској

- Члан 40. Закона о средњем образовању и васпитању:

(1) Стандард занимања је попис свих послова које појединац обавља у одређеном занимању и попис компетенција потребних за њихово успјешно обављање.

(2) Влада, на приједлог Министарства, доноси уредбу о стандардима занимања, у складу са потребама тржишта рада уз претходно прибављено мишљење Привредне коморе Републике Српске (у даљем тексту: Привредна комора) и Занатскопредузетничке коморе Републике Српске (у даљем тексту: Занатско-предузетничка комора).

СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК

РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Језик
српског народа

ЈУ Службени гласник Републике Српске,
Бања Лука, Вељка Млађеновића бб
Телефон/факс: (051) 456-331, 456-341
E-mail: sgrs.redakcija@slglasnik.org
sgrs.oglasni@slglasnik.org
sgrs.finansije@slglasnik.org
sgrs.online@slglasnik.org

www.slglasnik.org

Петак, 30. јануар 2020. године
БАЊА ЛУКА

Публикација број 1

Жиро рачуни: Нова банка а.д. Бања Лука
555-007-00001332-44
НЛБ банка а.д. Бања Лука
562-099-00004292-34
Sberbank а.д. Бања Лука
567-162-10000010-81
UniCredit Bank а.д. Бања Лука
551-001-00029639-61
Комерцијална банка а.д. Бања Лука
571-010-00001043-39
Addiko Bank а.д. Бања Лука
552-030-00026976-18

УРЕДБА

О СТАНДАРДИМА ЗАНИМАЊА